

Výuka angličtiny u předškolních dětí – ano? Ale jak?

Pracuji jako lektorka výuky angličtiny u předškolních dětí a často čelím dotazům učitelů, kdy je vlastně ideální začít s výukou dětí.

Na veřejnosti často převládají dva protichůdné názory. Jedni tvrdí, že učit děti cizímu jazyku je hloupost, protože děti nemají ukončený řečový vývoj, krademe jim dětství a podobně. Druzí se zase nemohou dočkat a zapíší své batole do nejbližšího kurzu. Podle svých dosavadních zkušeností jsem se rozhodla přiklonit ke zlaté střední cestě.

Především je třeba říci, že aktivity s osvojováním cizího jazyka nejsou pro děti zátěží, ale lákavou hrou. Úvahy o ukradeném dětství jsou naprosto zcestné. Jazyky se děti učí používat paralelně, tedy nemusí čekat na to, až zvládnou jeden, aby mohly začít se druhým. Naopak, když mají problémy s výslovností některých hlásek v češtině, mohou být za hvězdy v angličtině, protože správně vyslovují anglické hlásky.

Přestože odborníci přicházejí na to, že ideální doba pro vnímání cizího jazyka jsou první dva roky věku dítěte, asi bych neuvažovala o tom, vodit děti do kurzu a poslouchat, jak tam v kolektivu „anglicky“ žvatlají „Brrrrm, brrrrm“ s volantem z papírového talíře, sotva zvládly chůzi. Děti prostě nechápu, proč by měly říkat, že tohle je „red“, když babička tvrdí, že to je „červené“. Sice to po té paní z kurzu zopakují, ale nechápu, proč je to důležité. Samozřejmě jiná je situace, kdy v rodině panuje přirozené dvojjazyčné prostředí, například když jeden z rodičů je cizinec.

Čtyřleté dítě už docela dobře chápe, že ne všichni lidé na světě se domluví stejně jako ony a je tedy nutné si novou řeč osvojit. A toto je klíčové slovo: angličtinu totiž neučíme, ale předkládáme. Děti si řeč osvojují, nikoli se jej učí. A toto je kámen úrazu. Mnozí rodiče totiž nabývají dojmu, že stačí, když jim budou předkládat izolovaná slovíčka a děti je jako papoušci zopakují. Z tohoto postupu ovšem děti nebudou mít žádný zisk. Jazyk totiž získávají úplně jiným způsobem – poslechem. Jsou schopné porozumět obsahu, aniž by rozuměly jednotlivým slovům. Chápu fráze, neumí spojovat ani rozlišovat izolovaná slova ve větách. Toto naznačuje, že děti jsou schopné rozumět textu, aniž by znaly jednotlivá slova. Musí se jim ovšem dostat srozumitelného vysvětlení, například „překlad“ pomocí gest, mimiky, výrazu obličeje. Citlivě vnímají intonaci, tón hlasu, výslovnost, a tím se je také naučí lépe imitovat. Tato kouzelná vlastnost ovšem vydrží jen asi do sedmého roku věku dítěte. Pak už chápe cizí slovíčka jako překážku, kterou musí zvládnout, překonat, rozlousknout, případně se přes ně dostat nemusí. Pokud začneme s výukou až po tomto období, prudce se ztrácí šance se naučit jazyk používat; zvládají to jen nadané děti z podpůrného prostředí, už méně děti průměrné a děti z nepodnětného prostředí už nemají šanci jazyk zvládnout vůbec.

Z toho všeho vyplývá, že začít s jazykem v předškolním věku je nejen žádoucí, ale dokonce velice prospěšné. Musíme ovšem postupovat velice obezřetně a přiměřeně jejich vnímání.

Jak tedy na to?

Především: na děti je potřeba mluvit. Není důležité, zda vám dítě zcela rozumí; když větu doprovodíte výmluvným pohybem, gestem či „grimasou“, pochopí, co po něm chcete. Velmi žádoucí je technika TPR (Total Physical Response* - tedy celková pohybová reakce). Technika spočívá ve vydávání pokynů, které učitel zároveň s dětmi provádí a nenásilně je vede k tomu, aby uměly nejen reagovat, ale podobný pokyn i vydat svým kamarádům. Tělovýchovná chvilka, vedená v angličtině, nabízí pokyny v cílovém jazyce, které učitel zároveň provádí a děti je opakuje. Tím si navykají na vnímání obsahu v angličtině. Pohybové hry jsou pro tuto věkovou skupinu velmi atraktivní; proč je tedy nazařadit na závěr rozcvičky?

Slovní útvary, jako jsou básničky, říkadla, rozpočítadla jsou pro děti cenným zdrojem slovních spojení a frází. Jejich opakováním si děti upevňují výslovnost, vázání slov, rytmus i intonaci řeči, nehledě k obsahu, který bývá zaměřen na nejrůznější oblasti dětského zájmu. Úskalím bývá fakt, že děti nejsou nadšené neustáváním opakováním, zajímá je jen nový obsah. Abychom jej však upevnili, potřebujeme, aby text opakovaly vícekrát. Můžeme využít triku, který spočívá ve vyžadování výrazu a tónu řeči. „Už to umíš? A uměl bys to říct jako rozzuřený tygr?“ Než dítě dosáhne výrazu správně rozzuřeného tygra, několikrát říkačku dobrovolně zopakuje. Pak můžete trénovat výraz

ospalého medvídky, uspěchané včeličky, líné želvy, nebo stočeného hada. Kdo pozná, který had už je správně stočený? Samozřejmě učitel 😊.

Písničky jsou cenným zdrojem jazykového materiálu; kromě obsahu ještě využívají toho, že melodie udržuje text pohromadě. Z básničky slovíčko snadno vypadne, melodie v písničce to přece jen tak snadno nedovolí. Pokud navíc dáme dětem do ruky jednoduché hudební nástroje s požadavkem vyťukávat rytmus, odvedeme jejich pozornost od používání cizího jazyka soustředěním se na hru. Tím navíc dochází k žádoucímu zautomatizování jazyka (používání bez úporného soustředění)

Osobně se mi velmi osvědčil systém „eliciting“, tedy manipulace s předměty či obrázky, komentování toho, co právě dělám, vidím, přemísťuji, otáčím. Pokládám otázky dětem, aby jednoduše reagovaly na to, co vidí, co nevidí (je skryto), kolik předmětů vidí, jaké barvy, kde se nachází a podobně.

Další osvědčenou metodou je vyprávění příběhů. Ty jsou zpravidla jednoduché, s často se opakujícím dějem, děti slyší stejná slova, stejné věty několikrát po sobě a tedy záhy pochopí, o čem jde. V příbězích také často nacházíme dialogy, díky kterým se děti učí komunikativním dovednostem. Pohádky je možno nechat převyprávět, a tedy učit děti používat jednoduché fráze v souvislém celku. Pokud zapojíme do aktivity i maňásků, získáme atraktivního spojence, který s dětmi spolupracuje a podněcuje je k výměně jednoduchých vět.

Jaké je tedy doporučení pro učitele, kteří se chystají zabývat výukou angličtiny v předškolních zařízeních?

Nejprve zajistěte, aby vaše angličtina byla na vysoké úrovni, pracujte na sobě. Soustřeďte se hlavně na správnou výslovnost, schopnost jednoduše formulovat myšlenky a jasně se vyjadřovat. Není nic tragičtějšího, než chyba učitele, předávaná žákům a šířící se jako lavina. Svou jazykovou i metodickou úroveň neustále rozšiřujte pobyty na jazykových i metodických kurzech.

Shánějte nejrozličnější jazykové útvary, písničky, básničky, pohádky, říkadla, rozpočítadla. Mějte připravený vhodný text na každou příležitost. Zaměřte se na sehnání co největšího počtu zvukových nahrávek – děti potřebují širokou škálu řečových podnětů.

Naplánujte si, jaké aktivity jsou pro vaše děti nejvhodnější – přiměřené jejich věku a schopnostem, odpovídající příležitosti a událostem ve správném čase, adekvátní tématu, které probíráte i momentální náladě dětí.

Naučte se naplánovat si aktivity tak, aby odpovídaly krátké dětské pozornosti, aby se přiměřeně střídaly ve správném tempu.

Rozmyslete si, jak zapojíte rodiče – informování o vašem postupu, o pokroku dětí, o potřebách skupiny, o možnosti jejich příspěvků k dění ve skupině.

Udržujte si dobrou náladu a pozitivní přístup!

* Techniku prozkoumal a popsal americký psycholog James Asher v osmdesátých letech minulého století.